

Az országos magyar izr. tanító-egyesület

ÉRTESITŐJE

Megjelen havonkint egyszer.

Felelős szerkesztő: SZÁNTÓ ELEÁZÁR.

Az előfizetési pénzek és tagsági díjak
Ózer Zsigmond egyleti pénztárnokhoz
 Klauzál-utca 4. szám küldendők.
 Szerkesztői iroda Sip-utca 12. sz.

Kiadja az „**Orsz. magy. izr. tanító-
 egyesület.**”

Előfizetési ár: Nem tagok számár
 egész évre 2 frt.

Az egyesület tagjainak díjmentesen jár.

Emlékezés Dr. Kehr Károlyra.

4) A testi és lelki tehetségeknél daczára, melyekkel a természet megáldotta, valamint azon kedvező körülményeknek is daczára, melyek alatt élt, törekedett és működött Kehr nem vitte volna oly nagyra, mint a milyen lett; ha szilárd jellemmel munkaszeretettel vasszorgalommal és munkaerővel nem bírt volna És ezekkel bírt. A mivé lett, azt saját erejéből érte el. Így nyilatkozott működésében az Isten áldása.

II. Oly híres tanférfinál mint minő Kehr volt, szeretnők azt is tudni, mely paedagogiai irányt követett? Milyen paedagogiai iskolához tartozott?

1) A paedagogia különböző ágakra oszlik fel. Mindenek előtt 3 ágra, a) a bölcsészeti vagy az elméleti, b) a gyakorlati vagy a gyakorlatira és c) a történeti paedagogiára. — A bölcsészeti paedagogia terén, véleményem szerint a 19. században következő férfiak mint reformátorok, valódi új eredeti paedagogiai eszmékkel léptek fel: 1. Pestalozzi mint az újabb családi és népiskolai nevelés alapítója, 2. Herbart és Benecke mint a pszichológiai neveléstan teremtői és 3. Schmidt Károly és Spencer Herbert mint az anthropologiai és a társadalmi neveléstan alapítói. Ezen férfiokról azt lehet állítani, hogy századunkban új iskolákat alapítottak. Kehr kizárólag sem az egyik, sem a másik iskolához nem tartozott, ő az »in verba magistri jurare» jelszót nem követte. Ő általában nem volt a szürke elmelet barátja, hanem az arany gyakorlat embere. »Egy évi gyakorlat — mondja Kehr — többet ér 10 évi elméletnél». Műveiben a Ssentírás, a német költők mondatait nagyon gyakran idézi, nagyon sokszor Comeniusra, Pestalozzira és Diesterwegre is hivatkozik; de ritkán indokolja methodicai szabályait pszichológiai törvényekkel. Kehr mindent olvasott és a mit jónak talált, azt az iskolában is használta. Mint a neveléstan tanára Kehr kötelességének tartotta, hogy növendékeivel a különböző eszméket és irányokat megismertesse, azon nézetből indulván ki, hogy tanítványai önállólag válasszák a legjobbat. A bölcsészeti neveléstan terén, tehát ekkletikus volt »Vizsgáljatok mindent és válasszátok ki a legjobbat,» — ez volt jelszava.

2) A gyakorlati neveléstan terén Kehr eredeti, felülmulhatlan tanító, genialis paedagogiai művész volt. Gyulai Pál szerint a „muzsa is csak

asszony, s csak azt fogadja kegyébe, a ki teljes szívét egész életét neki áldozza». Kehrnek az volt szándéka, hogy magát zenészé képezze ki; és máris szép dalokat szerzett, fényes eredményt is mutatott fel; de nagyanyja akarata folytán és más körülmények következtében a Szent-Cecilia lobogóját a Lavana-ével cserélte fel, a zeneművészetről lemondott a tanítási művészet kedvéért. Neki szánta egész életét, teljes erejét és azért is lett a »Paedagogia, kegyence. Róla bátran azt lehet mondani, hogy hozzá, midőn még a bölcsőben feküdt a jó Isten azt mondta: Fiam, menj ki a világba, és légy tanító. Ezt bizonyítják gyakorlati vezérkönyvei. Ezt hirdeti számos tanítványa. Pestalozziról és Schmidt Károlyról tudjuk, hogy mind a kettő az elmélet emberei, új eszmék hirdetői voltak. Mindkettő csak gyakorlati tanítók közreműködése mellett voltak képesek magasabb eszméiket megvalósítani. A jó Isten adományai különbözők az egyiket elméleti, a másikat gyakorlati tehetségekkel áldja meg, de mindkettő elkerülhetlen szükséges az emberiség haladására. A gyakorlati tanító úgy viszonylik a bölcsészeti paedagogushoz, mint a színész a költőhöz, mint a híres, ügyes gyakorló-orvos az orvosi tudomány előmozdítójához. Kehr tehát a paedagogia egén mindig első rangú csillagként fog tündökölni.

III. Kehr nemcsak az élőszo, mintaszerű előadásai és áldásos gyakorlati tevékenysége által szerzett magának maradandó érdemeket, hanem a toll által is, kitűnő iskolai művei által is.

1. Ámbár ő magáról azt mondta, hogy nem szívesen foglalkozik a könyvirással, hogy írói képességgel nem bír ennek daczára jeles művei által a népiskolai módszer javítására és tanítóképző intézetek czél szerű újraszervezésére lényegesen közreműködött. Nem becsvágyból, hanem tudvágyból írta könyveit, és valóban művei által sikerült neki sok tanító keblében felkelteni a tudvágyat; nem hiuságból közölte paedagogiai nézetét, hanem az emberiség, az iskola iránti szeretetből. És valóban, művei által meghódította az egész művelt világ tanítóit. — Művei közül néhány több idegen nyelven is megjelent, és az általa szerkesztett paedag. folyóirat több kormány által, így pl. a magyar kormány által is, ajánlva lett.

2. Legfontosabb művei pedig a következők: Die Praxis in der Volksschule. — Praktische Geometrie. — Geometrische Rechenaufgaben. — Die Methodik des sprachlichen Elementarunterrichtes. — Der christliche Religionsunterricht in der Volksschule. — Theoretisch-praktische Anweisung zur Behandlung der Lesestücke. — Materialien zur Übung im mündlichen und schriftlichen Gedankenausdrucke. — Lesebuch für deutsche Lehrerbildungsanstalten. — Paedagogische Blätter für Lehrerbildung und Lehrerseminarien. — Geschichte der Methode der Unterrichtsgegenstände. — Der Anschauungsunterricht für Schule und Haus.

3. Egyike legjobb könyveinek, mely egyedül elegendő volna, hogy a paedagogiai irodalomban neki maradandó emléket biztosítson, a »Die Praxis der Volksschule« című műve, 16 év lefolyása alatt Németországban 10 kiadást ért lefordították azt szerb, holland, svéd, orosz, örmény és angol nyelvre nálunk Kornyei János azt már 1869. évben »A tanító az iskolában« cím alatt megjelent művénel »alapul« vette. Kehr az utolsó hónapok alatt ezen mű 10. kiadásán dolgozott, de sokféle hivatalos elfoglaltságainak közepette a teljes végleges javításokat idősb fiára bízta. A 10. kiadás egy példányát, — a mint engem erről az erfurti szeminarium tan testülete szíves volt tudósítani, — a gyermeki szeretet kezébe a sirba adta, s a 144. lapon van kijelölve azon hely, a meddig Kehr maga a 10. kiadást átdolgozta. Ezen könyv a paedagogiai tudományak forrása, mod-

szeres kincskamrája ; bölcs tanácsadója a leendő, és hű vezetője a már működő tanítóknak.

4. Kehr érdemeihez tartozik az is, hogy 13 évvel ez előtt a németországi tanítóképző intézetek igazgatóit és tanárait „Paed. Blätter» czimű folyóirat és a seminariumi közgyűlések életbeléptetése által közelebbi érintkezésbe hozta, és testületé egyesítette. Minálunk is kívánatos volna, hogy a Magyarországon levő 75 tanítóképző tanárai egyesüljenek.

5. Dr. Kehr irói tevékenysége nem csak a fentnevezett általánosan elismert kitűnő művekre szorítkozott, hanem nagyon sok becses cikket is tett közzé és sok előadást tartott, melyek azután füzetekben jelentek meg. Legyen szabad „A szabadságra való nevelés» czimű felolvasásából csak néhány mondatot idézni „A műveltség nagy hatalom, de a szabadság még nagyobb ! Oly kormányok, melyek nem törekszenek a népnevelés terjesztésére, nem is tekinthetők a nép barátainak, hanem inkább a szabadság ellenségeinek.

Mennél többet költ egy állam iskoláira, annál inkább hebizonyítja, hogy szíven fekszik a szabadságra való nevelés ; és minél kevesebbet tesz az iskolaügy emelése és haladása érdekében, annál könnyebben esnek a polgárok a reakció, a despotismus, az anarchismus kezei közé. Valamely nemzetet kormányozni annyit tesz, mint azt boldogságára kényszeríteni».

Hogy mily összefüggésben áll a tanítás a szabadságra való neveléssel, erre nézve következőképen nyilatkozik »Jelenlegi nevelésünk nagy veszélyben forog, mert sajnálattal kell bevallanunk, jogos a panasz, hogy a mai kor sok iskolában sokat oktatnak, de keveset fejlesztenek és gyakorolnak. Épen mert nagy súlyt fektetnek a tudás mennyiségére, és keveset annak minőségére, hangsúlyozzák a sok tudást a valódi tudás rovására.

A hol ily természetellenes szokások uralkodnak, ott nem csoda, ha a munkássági ösztön csökken, a tanulási kedv alább száll és a törekvési erő csorbát szenved. Végül csak a közönyösség, az önzés, öngyilkosság a mi oly sok embernek szomorú sorsa, marad meg.

Hogy gyermekeink a földrajzból néhány évvel kevesebbet vagy többet tudnak-e vagy pár bibliai mondattal többet vagy kevesebbet sorolnak-e fel az a későbbi életre nézve nem nagy fontosságu. Fődolog, hogy az erőt gyakoroljuk, az öntevékenységet előmozdítsuk, a szellemet fejlesszük a munkakedvet emeljük. Azért a ferde tanításnak nem lehet rosszabb jele, mint midőn a gyermekeket az iskolában túlterhelik. A kinek mint ifju az iskolai év végén már nincs kedve a további képzésre, az sajnálatraméltó ember lesz. Ezen kedvtelenségben pedig mai napság igen sokan szenvednek.

És mi az oka ennek ? A hol a fiatal fejeket oly korán terhelik túl különféle ismeretekkel, melyek lelkében mint holt teher fekszenek, és hol a fiatalságnak nem engednek időt a nyújtott tápot természetesen feldolgozni : ott szükségképen a szellemi emésztési képességnek is gyengülni és a szellemi tudványnak bénulni kell. Szabadság pedig lehetetlen öntevékenység nélkül, és öntevékenység lehetetlen nehéz munkának komoly gyakorlása nélkül. Először az embernek azt kell tenni, a mi tud, és akkor Isten is azt fogja cselekedni a mire az ember nem képes».

6. Néhány évvel ezelőtt Kehr emlékbeszédet tartott Pestalozzi fölött, melyet következő mondattal kezdett meg „Csodálattal tekintjük a hős harcos bátorságát, ki az ütközött morájában hatalmas serege élén halált megvető merészséggel harcol hazájáért ; csodáljuk a valláshős erejét, ki győzölme tudatában máglyára lép és ott meggyőződéseért életével lakol ; csodálattal tölt el minket a buvárhős martýriuma, ki a jeges sarki országokon,

az izzó homoksvatagokon vagy pedig a pestislehető ~~ok~~ posványokon át messze távol országokba hatol ; de nem kevesebb csodálat tölt el minket a durva ruhába burkolt becsületes ember nemesszívúsége, ki a tomboló hullámokból vagy a szelengő lángok közül embertársa életét menti meg ; az is csodálkozásra fakaszt, ha látjuk a föláldozó hűséget, az odaadó szeretetet, a csendes megadást, mely egy gyermeke betegágya mellett virrasztó anyánál szemlélünk valamenynyien hősök ők valamenynyi hősi érzület, hősi bátorságot, hősi tettet mutat ; valamenynyi leküzdötte a restség örökölt bűnét, valamenynyi az önérdek undok szavát hallgatásra bírta, és életük nagy tettei által a közönségesnek mértékét tulszárnyalva, kimagaslanak. Ilyen hős volt Pestalozzi Henrik is ; hős mint embernevelő, hős ő a serény munkában, hős az óriási türelemben, hős az odaadó magamagát megtagadó szeretetben, és hős a megsemmisíthetellen győzelemörvendő reménységben.“

Ugyanezen szavakkal befejezhetném én is emlékbeszédemet Kehr fölött mert ő is hős volt hős mint népnevelésnek és a tanítóképzésnek előmozdítója szóban és írásban ; hős mint testestül lelkestül a tanítók s népnevelők barátja és vezetője hős mint az igazság, szabadság és a jog felvilágosodott zászlótartója hős mint a népiskolai tanítás és szervezés valódi mestere, hős mint erkölcsös nemes s erős jellem a kitartásban és a bátorságban ! Egy szóval ő tanító volt a szó legnemesebb értelmében. De még néhány szóval kell azon különböző elismeréseket felemlítenem, melyekben részesült.

IV Hogy ezen tettekben gazdag életnek, ily áldásteljes működésnek és oly eszményi törekvésnek elismerés és kitüntetés volt a következménye, az Kehr életében örvendetes pontot képez. Mindenek előtt mint tanító számos tanítványainak szeretetét és tiszteletét bírta, és ezáltal a szülők szeretetét is. Atyák, kik Kehrt előítélet vagy rágalmazás folytán gyűlöltek, annak tisztelői és hálás lekötelezettjei lettek, mert Kehr részrehajlatlansága és tanulóik iránti őszinte szeretete minden előítéletet, minden aljas érzelmet le tudott győzni. A tanítójelöltek, kik Europa minden országából hozzámentek, sziveikben örök oltárokat emeltek a háladalosságnak. — Hogy a tanító a legjobb módszer, hogy a tanító alapítja meg az iskola hírét, ezt Kehr paedagogiai működése bebizonyítja. A hol Kehr működött, minden-hová özönlöttek a külföldi tanítójelöltek és tanférfiak, hogy lelkesült szavait meghallgassák. Mindenütt megnyerte tanártársai és a felügyelete alatt állott tanítók bizalmát és szeretetét. Azon 5 városban, hol az 1850-ik évtől kezdve működött a polgárok tiszteletét és bizalmát a maga számára mindenütt kivívta a községek tisztviselőjüknél választottak ; a tanítók és tanférfiak felkeresték. A jeni egyetem a halberstadti seminárium százéves jubileuma alkalmából sikeres írói tevékenységének elismerése jeléül a tiszteletbeli tudori diplomával tisztelte meg. A porosz király, a koburg-gotha herceg és a szerb király magasabb rendjelekkel tüntették ki. Az egyszerű falusi iskolamester híres semináriumi igazgató, a szegény parasztgyerek általános kitüntetésben álló iskolatanácsos lett.

A valódi érdemnek elismerése az erkölcsi világrendhez tartozik. Azáltal, hogy a gothai fejedelem, és a porosz király a szegény Kehr iskolamester tehetségeit elismerték és kitünő működését kitüntetésekkel jutalmazták, az iskolaügynek sokat használtak. Valahányszor Kehr Károly nevét fogják említeni Gotha, Halberstadt és Erfurth kis német városokról is meg fognak emlékezni.

Kehr életpályáját a nap körutjához hasonlóan végezte. Működése

hasznos, élete áldás volt, halálát mindenütt nagy veszteségként gyászolják. Temetésénél Németországnak nagyszámu városa volt képviselve és Németország legtöbb tanítóegyesületei babérkoszorukat vagy palmaágakat tettek koporsójára.

Emléke nem csupán Németországban, hanem az egész paedagogiai világban, nálunk is, áldás lesz!

Lederer A.

A realizmus a didacticában.

(Folytatás.)

II.

Tanítani oly közkedvelt cselekvés, mely a természet nagy háztartásban és a társadalom minden rétegében általános és valóban nélkülözhetlen elterjedésnek örvend. A bámulatra ragadó haladás, a rohamosan siető művelődés, a tökély foka felé irányuló törekvés nem képzelhető tanítással párosult tanulás nélkül. Hol az ember maga nem tárja fel az ismeretek kincstárát, ott a természet örökös érvényben levő törvényei szerint oktat. Hol a művelt lelkü anya, vagy a paedagogiailag képzett és tapasztalatdus nevelő a nevelés tervezetét minden lehető körülmény és viszony számbavételével meg nem állapítja, ott igen gyakran minden szakszerű vezetéstől ment, de örökölt elhatározó törekvéssel járó nemes és jó iránti érzék helyes é célfelé vezető utat tör magának. A szerves lények világában tanítanak az alsó és felsőrangú állatok nemcsak az önfenntartáshoz szükséges ügyességekre hanem bizonyos értelemben vett erényekre is. Itt csak a méh gazdalkodását és jól szervezett háztartását hozom fel példa gyanánt. Hogy az érintett ügyességek és erények elsajátítása, mint szokás mondani, csak belső ösztön alapján történik, megfoghatlan frazis gyanánt tűnik fel előttem. Hiszen ezen állítólagos feltevés azon bevilágító következtetésre vezetne bennünket, hogy ezen alsó rangú állat testében valami lélek-féle lészkelődik, mely határozott tulajdonságokkal fel van ruházva. Ezen ösztön nem rejlik a báb burkolatából kibuvó állatkában, hanem képződik a tanító példa szemlélése által, melylyel az öregek előjárnak, igen természetes, hogy e képződés az állat szervezetének és életmódjának megfelelőleg korlátolt. Nem képzelhető oly természetadta körülmény, melynél fogva valamely szerves lény azon küzdelemnek nem volna alávetve, mely az ügyetlenség leküzdésére készlet.

Az emberek nagy társadalmában akadunk minden lépten-nyomon tanítani vágyó egyénekre. Egy kis önzéssel párosult közlési vágy elég bölcs oktatónak való felvergődésre. E kis adag önzés azonban nem kárhózzattal sújtatandó, mivel ez a tanítóknak szükséges és jótékony hatással bíró kelleke, mely — főlényt biztosítva — udásának határozott és szilárd alapot kölcsönöz. Ki ne szeretné embertársát megleckéztetni, utbaigazítani, rendreutasítani, neki bölcs dictiókat tartani? Ezen jelenség igen illetékesnek igazolja magát a lélektanban, mivel nagyjából a rombolás iránti érzéknek fokifolyása, mely a létezőt a létező alakban nem igen sziveli és igen gyakran a fényes helyébe az üres, rideg és pusztá semmit akarja helyezni. A tanítás ezen neme igen viszonylagos becses bir, azért nem lendít mindig a kitűzött célon. Milyen gyakori és köznapi a tanítás, milyen tarka-barka színekben és alakokban gyakorolják! Az atya, az anya, tanítják gyermekeiket, a gazda cselédjét a mester inasát. Ezen általános tanítás tömkelegéből kivezetett a művelődés lendülésével a munkafelosztás, mely az emberi társadalomban a tanítatás elvét felállította. Ezen elvből kifolyólag keletkeztek a tanintézetek, melyek az ismeretek terjesztését,

ápolását, fejlesztését és rendszeresítését hatáskörükbe vették. Az ismeretek terjesztése, mely határozott vagy általános céllal van egybekötve, bizonyos módszer szerint történik. Az ismeret terjesztésének, célját és módszerét megállapítja a nevelés-tudomány egy része, a *didactica*, melyet a realizmus tükrében bemutatni megkísértek.

Tanulni annyit tesz, mint öntudatosan *észlelni* és az észlelés hatását a lélek székhelyén állandósítani, úgy hogy az ismeretek és ügyességek elsajátítását kieszközölje, a tudás körét tágítsa és a psychomechanizmus révén adandó alkalommal az emlékezetben feljúljon, esetleg gyakorlatilag érvényesüljön.

Tanítani annyit tesz, mint tervszerűen idő és térhez kötve *észleltetni*, úgy hogy az észlelés hatása a lélek székhelyén állandósítsa magát, az ismeretek és ügyességek elsajátítását kieszközölje a tudás körét tágítsa, hogy adandó alkalommal a psychomechanizmus révén az emlékezetben feljúljon, esetleg gyakorlatilag érvényesüljön.*)

A tanulás az első lehelettel veszi kezdetét. A gyámoltalan csecsemő tanul már életének első napjaiban. Fejletlen szervei működésben vannak, a külvilágról ható benyomások érik érzékeit, a keletkező inger vezet a lélek székhelyéig. Megkezdődött a küzdelem a létért. Az ügyefogyott hajvivó a sorompón belül van; gyámoltalan, de küzdenie kell.

A lélek székhelyén nyilvánul az észlelés hatása mint feltehető igen kezdetlegesen, mondhatni árnyék képében, mielőtt még a megállapítottam fokra *a közöny fokára* emelkedhetnék. Egy és ugyanazon tárgytól eredő, többszörösen beható és ennél fogva megszokott benyomás élénkebb árnyalatokban lép föl, alakot ölt a lélek zsenge székhelyén, hol a tárgy létezéséről már egyszerű tudomás vétetik, a benyomás hatása áll már a közöny fokán, a csecsemő már képes a tárgy alaki határozványait szellemileg felölelni.

Mindazonáltal még nem nevezhető e lélektani művelet tanulásnak, mivel a közöny fokán álló érzéki benyomás csak a tudás kapuja és nem a tudás maga hasonlít csak a könyv fedeléhez és nem a könyv tartalmához. Az érzéki észlelés behatása alatt látja a csecsemő az őt körülvevő tárgyakat, de fő és szembeötlő tulajdonságairól legparányibb sejtelmé sincs. Az érzéki észlelés addig nem veszi át a tanító szerepét, míg hatása a közöny fokától az érdek fokára nem emelkedhetik.

Itt felmerül a kérdés, vajjon mi lehet a csecsemőnél az irányadó érdek?

A csecsemőnek egyetlenegy kimagasló vágya van, és ez a fizikai jólét, táplálkozni akar, és ez az irányadó érdeke. Tanulása kezdődik tehát az anyatejjel, melynek *alaki* és *anyag*i határozványával való megismerkedésre *a küzdelem a létért, a boldogság utáni törekvés* készítetik. Nemcsak létezéséről a tér és az időre nézve van neki tudomása, hanem ízével, színével és egyéb tulajdonságaival is megismerkedik. Az érzéki észlelés sokoldalú behatása alatt emelkedik e tárgytól eredő benyomás szükségképpen a közöny fokától az érdek fokára.

A tanulás ezen kezdetleges és első láncszeméhez fűződik a természetes fejlődéssel a tárgy ismeretek láncolata, melynek fűződéséhez az *önző érdek* adja az impulzust.

Itt leltük ős állapotában a tanulás szabályozóját, *az önző érdek az.*
(Folytatás követk.)

Öregfy

*) Ertem a tanítást egyszerű lélektani mechanizmusában.

Ki ítéli meg hivatalosan eléggé vallásos-e a tanító vagy sem?

Hatályban levő orsz. törvények és ministeri rendeletek intézkednek a tanítók véglegesítéséről, a minek méltányosságát es szükségességét ez alkalommal nem akarom bizonyítani.

Évek hosszú során át folytatott valóságos háboruk előzték meg jelen korszakunkat, melyet a zsidó tanítók állandóságára való vonatkozással az ezelőttinél békésebb jellegűnek hisszünk.

A hitközségek és a felvilágosodott tanítók esküdt ellenségeiként ismert orthodox rabbik tapasztalatból tudhatnák már, hogy önmagukra sűtik a megszegyenítő bélyeget, ha a tanítók véglegesítettése ellen minden meg nem engedett eszközzel, hazugsággal, alaptalan rágalomokkal stbivel törnek, De azért makacsságuk még most sem tört meg.

Még most is háborítlanul lovagolnak azon vesszőparipán, melyet még az évek hosszú során át folytatott háboru golyózápóra, a fensőbb hatóság éles fegyvere sem volt képes megsebesíteni, gyengíteni, megsonkitani. Már pedig, míg ezen vesszőparipa épségben marad, addig a zsidó tanítók véglegesítésének kérdése véglegesen megoldva sohasem lesz.

Ezen vesszőparipa pedig nem más, mint az, hogy ráfogják a legjámborabb természetű, legártatlanabb tanítóra is, hogy *nem eléggé vallásos*. Mihelyt pedig *ezzel* indokolják a tanító elmozdítását, az autonomicus jogok ügykörébe tartozónak qualificálják az ügyet s akkor a fensőbb hatóság helybenhagyással azonos néma hallgatásra kárhoztatik.

Vajjon hallott-e már valaki oly esetet, hogy valamely tanító azért lett volna állomásától elmozdítva, mert bebizonyult róla, hogy rossz, lelkiismeretlen, hanyag *tanító*? És vajjon nem-e a legtöbb tanító elmozdításának indoka az volt, hogy »nem eléggé vallásos«?

Én is azt mondom, hogy még a legintelligensebb, a legtoleransabb községben működő zsidó tanító is tartózkodjék mindattól, a mit vallásbelileg nyilvános botránynak lehetne minősíteni, vagy ami egyik — másik zsidó hitközségbeli tagnak vallásos érzületét sérthetné. Ezzel tartozik állásának, mely — bármily felvilágosodott hitközségben foglalja is el — mégis csak zsidó, felekezeti tanító állása. A zsidó tanító tehát mint *zsidó tanító* tartozik szerintem *a nyilvánosság* előtt élni még akkor is, ha ezen életmód által saját lelkiismeretbeli meggyőződését kell elfojtania.

Nézetem e tárgyban az, hogy aki megfelelkezik az állásával járó *ezen* kötelességekről, az épügy érdemel megrovást, mintha *tanítói* kötelességeit nem teljesítené kellő pontossággal. De ezzel szemben fentartom azon meggyőződésemet is, mely szerint a zsidó hitközségek és rabbik némelyike által a legtöbb elmozdítandó tanító vétségeül felrótt és általuk bűnösöknek declarált cselekmények nem egyebek koholmányoknál, jezsuitikus eszközök-nél, melyekkel céljukat — a nemvéglegesítést — akarják a legbiztosabb módon elérni.

Gyakori tapasztalat érlelte meg hennem e meggyőződést, melyet csak megszilárdított egy legutóbb működésem helyétől nem messze fekvő helységben tényleg megtörtént eset.

Egy községben mely status-quo-nak nevezi magát a f. tanév elején egy minden tekintetben korszerű, művelt és lelkiismeretes tanítót alkalmaztak a »Né tanítók Lapjában« közzétett pályázatban részletesen körülírt feltételek mellett, melyek között a próbaévről szó sem volt. A tanév és vele együtt a sohasem említett próbaév vége felé közeledvén, a hitközség elérkezettnek látta az időt arra, hogy azon elvéhez hiven, mely szerint

tanító véglegesítése által örökös „nyügött”, ne vegyen nyakára, utat-módot keressen, hogy a tanítót ne kelljen véglegesítenie.

Elrendel tehát egy „próba-vizsgát”, hogy meggyőződjék a gyermekek előhaladásáról, mely azonban a hitközség szerencsétlenségére teljesen ki-elégítőnek találtatott, csupán a rabbi tévén megjegyzést a bibliafordítás ellen. (Sub rosa megsugom, hogy a szóban levő tanító azon merényletre vetemedett, mikép az eddigi szokástól eltérőleg a bibliát magyarra fordította, a mi a rabbinak nem is lehet inyére, birván ő „szentsége” a jargonon kívül semmi más nyelvet.) Ekkor előáll a rabbi és az elmozdittatás okául felhozza és jegyzőkönyvbe véteti, hogy a tanító *nem eléggé vallásos* és ezen argumentum alapján a kupak-tanács kimondja batározatilag, hogy a tanító elmozdittatik.

Ne gondolja azonban senki, hogy azt, mintha a tanító csakugyan nem volna eléggé vallásos, a rabbi a legcsekélyebb ténynyel iparkodott volna igazolni. Dehogy! Ő, a csalhatatlan, kétségbevonhatlan competencia *csak constatálja*, hogy a tanító nem eléggé vallásos s ez biznyításra sem szorul, ennek alapján a „bölc”, kupaktanács kimondja szentenciát, pálczát tör a tanító felett.

Természetes, hogy a tanfelügyelő lesz hivatva az ügyben a megyei közig. bizottság útján dönten. Így ám, csakhogy a tanfelügyelő nem competens és nem is képes arra, hogy megállapítsa, vajjon a tanító terhére rótt cselekmény, — melyet a rabbi minden esetre kigondolni fog, vallásellenes-e vagy nem. Sőt a zsidó vallási dolgokban való vizsgálat megtartására egyáltalában nem is lehet hivatva sem a tanfelügyelő, sem a minister. Elismerni kénytelenek tehát ők is az ósdi rabbi e tárgybani competenciáját és így voltaképen a rabbi kezében van a hatalom, az önkény, az ő hatalmában marad azon vesszőparipa, melyen örökké lovagolhat, s melylyel szándékos rosszakarathól eltiporhatja a tanítót.

Ez türhetetlen állapot. Ez így nem maradhat tovább.

Szükségesnek tartom a vallástalanság relativ fogalmának legtágabb definícióját, még pedig oly competens és authenticus oldalról való definícióját, hogy maga a ministerium és annak minden közege ezen definíciót a hozzá eldöntés végett érkezendő ilyenmü ügyeknél zsinórmértékül használhassa.*)

Ajánlom ezen szükségszülte indítványomat az illetékes körök figyelmébe. Szolnokon, 1885. april hó 17.

Szontágh Jenő.

Mit tehet a néptanító, hogy növendékei részéről a szeretet és bizalom irányában ébren tartassék?

(Felolvasatott a battonyai tanítói járáskör f. é. tavaszi közgyűlésén.)

A battonyai tanítói járáskör múlt év decbr. hó 27-én tartott alakuló gyűlésén együletünk érdemes elnöke által felszólítottam hogy egy a padagogia mezejéről szabadon választandó tárgy felett a mostani tavaszi közgyűlésen felolvasást tartsak. Tekintve, hogy szakfériak előtt állok, ebbeli választásomat olykép találtam, hogy az sem terjedelemre sem tartalmára nézve unalmassá ne váljék. Kérem tehát becses figyelmöket felolvasásom gondolat-menetére irányítani, s ha az ki nem elégítené t. hallgatóimat úgy legyenek elnézéssel és tulajdonítsák azt az emberi gyarlóságnak, melynek mindnyájan alávetve vagyunk.

A szeretet a legelső érzet, mely a gyermek lelkében támad, és a jó

*) A ministernek minden egyes esetben jogában áll és él is ezen joggal, hogy egy általa competensnek tartott forumtól véleményt kér. Az okos tanító azonban kerülni fog mindent, mi csak a vallástalanság látszatát is igazolná. Szerk.

anyánál önfeláldozó szeretete csodás hatást gyakorol a kisdedre. Az egész emberi nem nevelése, élete nem egyéb, mint az isteni szeretet- és irgalmasságnak közvetlen kifejezése. A szeretet bűverő és valódi hatalom, melyet a tanításban is föl kell használni. Mint a nap melege a tavasznak egész pompáját kifejti, úgy iparkodjék a jó tanító önfeláldozó szeretetének melegével kifejteni és ápolni a gyermek lelki tehetségeinek csiráit. És a tanítónak ezen önzetlen szeretete vizontszeretetet és bizalmat költ fel a gyermekekben, biztosítja a tanító nevelői és tanítói tevékenységének sikerét. Ha minden ismeretnek, minden tudománynak, minden képességnek birtokában volna is, mindezek mellett kevésbé mehet, ha a gyermekek szeretetét és bizalmát nem bírná, s nem is lenne egyéb; „pengő érc és csengő cimbalom“

A gyermekeknek bizalmas és szeretetteljes ragaszkodása tanítójukhoz nagy előny a tanítás sikerére mert :

1-ször. A gyermekeknek tanítójuk iránti szeretete azt is eredményezi, hogy a szülők is bizalommal és ti ztelettel közelednek hozzá ; mert a szülők szíveikhez legbiztosabban a gyermekek szeretete által férhetni.

2-szor. A tanítójukat szerető gyermekek rajta vannak, hogy az illő meglegedését *szorgalmuk és figyelmük* által folytonosan kiérdemeljék.

3-or. A tanító i ánti szeretetet táplálja és élénkíti a gyermekek természetes *vidámságát*, ezen vidámság pedig *tanulási kedvet* idéz elő, fokozza munkabani kitűrést.

4-szer. Ezen szeretet nagyon lepassztja az iskolai mulasztásokat, melyek a rendes tanítás menetét annyira gátolják, sőt gyakran sikertelenné teszik.

Azon eszközök, melyek által a gyermekek bizalmát és szeretetét megnyerni lehet, önkényt következnek azon tapasztalásból miszerint a gyermekek oly emberekkel szeretnek örömet, őszintén és bensőséggel érintkezni, kik velök szeliden, nyájasan, és szeretettel bánnak. Azért a tanító soha el ne tévessze szeme elől a következőket

1-ör. Mindenkör szivességet tanusitson tanítványai irányában s őket véletlenből történt hibás eseteknél okos elnézése által magához vonzza. Mert valamint a barátságtalan és mogorva kész, a durva hang az embert, főképp a gyermeket magától elriasztja, ellassítja, elidegeníti, ép úgy vonz a barátságos és gyöngéd bánásmód, bizodalmassá és maga iránt hajlandóvá tesz.

2-or. Minden kínálkozó alkalommal tanítványainak jó tanácssal szolgáljon, s minden szépre és hasznosra figyelmeztetvén őket tetteg ; győzze meg arról, hogy nem közönyös előtte jövőjűk, semmi sem szentebb, semmi sem érdekesebb ellötte, mint az ő javok, hogy egyedül haszunkat keresi, jólétüket előmozdítani törekszik, Iparkodjék a tanítást érdekessé s az által kellemessé, kedvessé és könnyűvé tenni. (Mi azonban játékká ne fajuljon !) Soha se terhelje túl tanítványait erejüket felülmuló feladványokkal, nehogy őket az által a tanulásról elkedvetlenítse, s így magától is elidegenítse.

3-or. Szorgosan kerülje tanítványainak ugynevezett rangoztatását. Az egyiknek feltolása, a másiknak lealacsonyítása, a gazdagabb előkelőnek vagy valamí érdekeltnek túlzot. (néha igaztalan) kedvezés mások jogtalan elnyomatásával egy méteyes rossz, mely mind a tanítóra mind a tanulókra nézve egyaránt veszélyes, s mi sokszor késő bánatra vezet.

4-szer. Ide tartozik a tanító részéről tanulói iránt minden részrehajló szeretetnek kerülése s tetteik részrehajlatlan megítélése. Az igazságot

igen sokszor van alkalma gyakorolnia. Az iparkodó tanulók szorgalmának méltó megdicsérésére, a hanyagoknak a maga módja szerinti megfeddése, sőt ha szükséges, megfenyítése sokkal inkább biztosítja a szeretetet, mint akármily elnézés és kedvezés.

5. A tanítónak egyenlő hangulata szintén egy biztosítéka a tanulók részéről önmaga iránti szeretetnek. Igen árt ezen szeretetnek, ha a tanító egy nap, igen jó, leereszkedő, másnap pedig épen ellenkezőleg igen nagy komolyságot és szigorot tanusít. Nyílt derűtséggel párosult komolyságot mutasson. El a mentori szereppel!

6-or. A vétségek és kihágásokért méltán érdemlett büntetések szabásánál részvétellel legyen tanulóiról, miszerint lássák, hogy ezt a tanító nem szívesen cselekszi, s nem bosszúból, vagy legelső felhevülésében, hanem higgadt megfontolással; érezzék és lássák, hogy a tanító a szerető apa helyettese, ki mindnyájukat egyaránt kötelező erkölcsi törvény szellemében büntet, szigorral ugyan, de őszinte részvétellel s színtelen elkészséggel, melyek a büntetésnek erkölcsi hatást kölcsönöznek.

7-szer. A tanulók jogaért vesse magát közbe. — Megtörténik ugyanis néha, hogy a tanulók méltatlanul megbántatnak, vagy épen hántalmaztatnak. Ez esetben szent kötelességének ismerje a tanító közbevetni magát, s nekik méltó elégtételt kieszközölni. Mert ha a tanulók észreveszik, hogy tanítóik részvétlen irántok, akkor a kis sereg szíve is elidegenedik tőle.

Igaz, a szeretetet és bizalmat sokkal könnyebb elveszíteni, mint megnyerni. A tanító sokszor oly helyzetbe jut, hogy kénytelen némely tanulókat kívánalmainak és hajlamainak ellenmondani ekkor — természetesen — az olyanok elégedetlenek, hogy vágyaik kielégítése megtagadott, s így ezek láttára azokban is csökken a szeretet, kik különben eddig a legnagyobb vonzalommal viseltettek tanítóik irányában. — Ez által azonban ne háborgatassa magát a tanító, mert ez szalmatüzhöz hasonlóan csak rövid ideig tart, mivel a legnagyobb esemény leginkább hatotta meg kedélyöket. Mi ha megtörtént, iparkodjék azon kedvező percet meglesni, a midőn tanulóiról minden következményeivel együtt feltűnetheti a roszt az által, ha a jót annak hasznos következményeivel együtt élénk színekkel rajzolván előttök, e közben csak érinti az ellenkezőt. Így közvetve belátván a tanulók vágyaik kellemetlen következményeit, s meggyőződve arról, hogy kár vagy szégyen hárult volna rájuk, annál inkább szeretetre gerjednek.

Megjegyzendő, miszerint a szeretet és bizalom megszerzésében óvakodjék a tanító oly ferde eszközök megválasztásától, melyek a kitűzött célt nemcsak hogy elő nem mozdítanak, hanem annak elérésében inkább még gátul szolgálnának. Némely tanító azt hiszi, hogy a tanulók szívét más módon is megnyerheti, az által, ha nekik kényők szerint mindent megenged, nem helyeselhető tetteiket elnézi, sőt velök túlzott tréfákat is üz, s azonkívül sokszor még hízlekedésre s holmi kedvezésre is vetemedve, őket mindenféle tévutakon magához édesgetni iparkodik. Ezen bánásmód ugyan némely hiu szülőt kiengesztel; de a modern paedagógiával collisióba jő. S milyen ennek az eredménye? — Igen szomorú! Mert az oly tanító tekintélyét veszítve, minden erélyéből kivetkezve, nevetség tárgyává lesz tanulóiról ekkor akármily komolyan paranosolhat, prédikálhat, akármily hangot vehet fel, fellepését tanítványai csak nevetni fogják; mert tény az, hogy a tanulók leghamarább ismerik fel tanítóik gyengeségeit, s így szavai a pusztában kiáltónak szavai lesznek.

„Ifju korban a lélek minden külső benyomásra nagyon fogékony

s főleg külső példák által vezettetik“ mondja Purgstaller. A példának hatalma a nevelésben általán el van ismerve; ez élő szemlélés és lelke a nevelésnek. A tanító minden tekintetben feddhetlen legyen tapasztalják a tanulók, hogy minden teendőiben pontos, buzgó, és lankadatlan. hogy a munka terhére nincsen, hogy türelme határtalan is az előforduló nehézségeket kitartó önfeláldozással. férfias, szilárd jellemmel legyőzni törekszik. Plátó mondja: „A jó nevelés abban áll, hogy megtegyük magunk, a mit másoktól követelünk.

„Lássák a tanulók, miszerint az, mit tőlük követelünk épen nem lehetetlen. Ha a tanulók észreveszik, hogy a dolog terhére esik, ha kitarításában lankad, ha folyton mozog mint egy perpetuum mobile akkor veszít a tiszteletből. Holott ellenben ha a tanulók látják mindazon jó tulajdonokat tanítójukban öszpontosulni, s tapasztalják, hogy őket mint egy atya édes gyermekeit igazán szereti, ők szintén viszonyszeretetre buzdulnak, s tanítójukat mint nyájas, hozzájuk leereszkedő okos tanácsadójukat szeretni s mint igaz jótévőjüket tisztelni fogják. Tisztelet nélkül az iskolában nem létezhet szeretet vagy bizalom, szeretet nélkül engedelmesség, e nélkül pedig minden iskolai törvény és fegyelmi intézkedés valódi guny. Ha tehát a szeretet és bizalom megnyeréséhez az általán elősoroltakhoz fogjuk magunkat alkalmazkodni, s ha a tanító megszínleli mit Daniel prófeta mond „A tanítók fényleni fognak mint az égboltozat fényességei, és akik sokakat tanítanak az igazságra, tündökölni fognak mint a csillagok a végtelen örökségbe.“ — lehetetlen, hogy ne érezze hivatásának kiváló magasztosságát.

Ez rövid foglalata azon módoknak, melyek által a tanulók szeretetét és bizodalmit megnyerhetni; megvallom, szeretett kartársaim, hogy tárgyam választásánál, nem csekély habozást keltett bennem annak tudata, hogy dolgozatomban számos oly eszmével találkozom, melyeket nemcsak jól ismernek; de tán tényleg alkalmazzák is. De én arról vagyok meggyőződve, hogy nincs oly főfontosságú dolog, melynek minden oldalról beható vizsgálása feleslegessé válhatnék azokra nézve, kik az élet feladatuknál fogva mindinkább fejleszteni és tökéletesíteni hivatvák. Ezért a ki jobbat tud, álljon elé eszméivel is ha azok meggyőződttnek szivesen meghajlok. Kedves Kartársaim! Csekélységem annyit nyujtott, a mennyit tudott. Ne legyenek tulszigorúak annak megítélésében, legyenek irányomban elnézők! Türelmükért — melylyel felolvasásomat kísérték — fogadják köszönetem legőszintébb kifejezését.

Battonyán, 1885. április 6.

Spitzer Ignác, néptanító.

Egyleti élet.

1. A választmányi ülések jkönyvi kivonata. E lapok harmadik számában jelzett könyvek kiadására nézve egyben már történt végleges megállapodás, t. i. a **Szidur** eddigi alakjában mindaddig kiadatik, míg a stereotyp-lemezek hasznavehetők. A szidurban hiányzó és oly nagyon hangoztatott imadarakok egy függelékben lesznek fölveve. Érvelésül az anyagi szempont szolgált, mely nem engedi, hogy a sztereotyp-lemezek, melyek közel 2000 frtnyi értéket képviselnek egyszerűen megsemmisítsenek.

A vidéki körök működését szabályzó intézkedés a közgyűlésre bízott, és kimondatott, hogy a szolnok-vidéki kör által benyujtott alapszabálytervezet leginkább felel meg az egyesület és vidéki tagjai érdekei-

nek, miért is a választmány részéről első sorban ezek, — némely kisebb-szerű módosítással — fognak a közgyűlés elé terjesztetni.

3. Felolvastatott Bischitz Dávidné ö nagyságának levele, melyben az elnökséggel tudatja, hogy *Hirsch Mór de Gereuth báró* az egyesület céljaira 600 frtot adományozott. A közp. választmány e jelentést örvendetes tudomásul vette és elrendelte, hogy egy küldöttség Bischitzné előtt háláját kifejezze, mert szószólója volt az egyesületnek a báró előtt és a közjó előmozdításában oly jótékonyan ható sokoldalú elfoglaltsága dacára egyesületünket is nagylelkű pártfogásába részesítette. A küldöttséget Szántó Eleázár ur vezette, *mely lélekemelő szivélyességgel fogadtatott a közkedvelt hölgy által.*

4. A közp. választmány Mendl tanár ur elnöklete alatt elhatározta, hogy Szántó Eleázár urat az egyesült érdemdus elnökét, legidősb fiának házas-sága alkalmából külön levélben üdvözölni fogja. E levél szövege a következő:

Tek. Szántó Eleázár urnak Ungvárott. Nagyratisztelt Elnök ur!
Alulírottak, mint az orsz. magy. izr. tanító-egyesület közp. választmányának tagjai, kiknek számos éven át szerencsénk van Uraságodban nagyérdemű elnökünket szerethetni és tisztelhetni, nagy örömmel ragadjuk meg az alkalmat, melyet nekünk legidősebb fiának házassági frigyrelépése nyújt, hogy ragaszkodásunk és tiszteletünk parancsolta őszinte szerencse-kívánatainknak kifejezést adjunk.

Mint kartársai és még inkább mint szerető barátjai, kik örömeiben bensőleg osztozunk, üdvözüljük családjának ezen örömnépelye alkalmából, az ég áldását kikérve Önre, nagyratisztelt nejére és a fiatal házaspár frigyére.

Bpest. 1885. máj. 1.

Őszinte tisztelői és barátai

Keleti Vilmos egyes. alelnök, **Morgenstern J.** titkár, **Mendl Lajos** egyes. alelnök, **Ozer Zsigmond** pénztárnok, **Reif Jakab Kornfeld Gyula Radó Vilmos** elnökök, **Dr. Goldberg Rafael Mittelman József, Schön József, Becher Jakab, Füredi Ignác, Halász Náthán Novák Sándor, Lederer Ábrahám, Dr. Farkas Emil, Tenczer Pál, Csajági Béla, Csukási Fülöp Dr. Bak Izrael, Győri Adolf.**

5. Május 2-án tartotta a közp. választmány bold. *Lederer Bernát emlékének tiszteletére* annak nevet viselő 1000 frtnyi alapítványról szóló alapítólevél értelmében az ünnevényes ülést, melyben Dr. Bak Izrael hittanár ur szép beszédben megemlékezett a megdicsőült érdeméről. Szivreható ünnevényességgel mondatott el a Kadisch-ima. Az alapítvány ez évi kamatai Reich Mór k-félegyházi tanítónak ítéltettek oda. Egy más szegény tanító, ki szinte betegségi segélyért folyamodott, az egyesület részéről 24 frtot és Lederer testvérek részéről külön 26 frtnyi segélyt nyert. Fogadja a nagylelkű család egyesületünk iránti jóakarataknak ez újabb bizonyítékáért a legmélyebb köszönetünket.

Április hónapban fizettek tagdíjat:

Fürst Samu, Érsekújvár	2 frt.	Hátralékra	
Lippe József, H.-Böszörmény	1	Földesi Joachim, Budapest	2 frt.
Neufeld Gusztáv, Érsekújvár	1	Klein Mór, N. Sur,	1
Zeisler Mór, A. Irsa	4	Strausz Zsig. Z.-Tapolca	2

Hlyreigázítás.

Schlesinger Armin Érd. Miután belépése az 1883. év második felében történt, a múlt számban kimutatott 2 frt a folyó évről könyveltetett.

III. Kimutatás.

Bold. Rothstein Áron özvegye és árvái részére adakoztak még:	
Izr. iskola Adánd	1.38
A mult szám kimutatása	42.65
	<hr/>
	Összesen 44.03

Vegyesek.

A mai számhoz az I. magy. általános Biztosító-Társaság 1884. évi üzlet-kimutatása van mellékelve.

Felhívás.

Felhivatnak mindazon tanítók, kik az orsz. izr. tanítóképző intézetet az 1875, 76 és 77-ik tanévben végezték, hogy az orsz. kiállítás alkalmából folyó évi augusztus 12-én Budapesten megjelenni sziveskednének.

Találkozási hely az izr. orsz. tanítóképezde a délelőtti órákban.

Bővebbi értesítést ad az alulírt, kinél egyszersmind a jövedel számdéka is bejelentendő.

Budapest, 1885. apr. 27-én.

Lévay Miklós,
főv. tanító.

A „bpesti izr. felekezeti tantestület” mint a fővárosi tantestület egyik köre Szántó Eleázár elnöksége alatt április hó 26-án ülést tartott, melyben a fővárosi tantestület képviselői igazgató tanácsa által kitűzött vitakérdések tárgyalattak. A vitakérdések ezek:

Elemi iskolai tételek 1. Maradhat-e az elemi iskola a fővárosban tovább is csonka, azaz négy évfolyamú? Minő hátrányok származhatnak ebből? Mit kell tenni, hogy a hat éves tanfolyam minél előbb általánosan behozva legyen? mely nagyobb iskoláknál állítandó föl az V. VI. osztály?

2. Célszerű-e, hogy az egészségtan külön tantárgyul hozassék be az elemi iskolába? Nem, elég-e, hogy ilyen anyagot nyújtanak az olvasókönyvek s az egész népiskolai tananyag?

Képzőintezeti tételek 1. Hogy a képzőintezeti képesítő- (érettségi-) vizsgálatokon a vizsgálandók mind a 24 tantárgyról beszámoljanak, célszerű, de kívánható és lehetséges is alig lehet. Nem volna-e célszerű, ha a mellékesebb tárgyakból az osztályvizsgálatok eredménye vitetnék át az oklevélbe? Melyek volnának ezen tárgyak s melyek volnának azon főtárgyak, melyek az érettségi (képesítő) vizsgálatok anyagát képeznék. 2. Nem volna-e szükséges és célszerű, hogy a képzőintézetek mellett egy osztott és egy osztatlan mintaiskola legyen? Az értekezlet csak az elemi iskolai tételleket tárgyalta és érdekes eszmecsere után a népiskola hat osztályra való kibővítése mellett nyilatkozott; az egészségtant pedig nem tartja célszerűnek mint külön tantárgy kezelve. Nézeteinek indoklását az értekezlet egy háromtagú bizottságra bízta, melynek elnöke Oblatt Mór, tagjai Morgenstern Jakab és Györi Adolf. Ugyanezen ülésben Tolnai J. Béla és Morgenstern Jakab választották meg a tantestület jegyzőkéül miután Csukási Fülöp ezen tisztséget el nem vállalta.

— **Elhalálozás Bäcker György** főv. igazgató tanító életének 75-dik évében hosszú évi sikeres működése után f. é. április 23-án végelgyengülésben elhunyt. Benne a főváros egyik kitünő tanítóját és a Károlyutcai iskola a szeretett igazgatóját veszítette. A tanítók nevében Szőke István egy megható gyászbeszédben búcsút vett a megdicsőült férfiutól. Béke hamvainak!

* A múlt szám „*Egyleti élet*“ rovatában a szerkesztői utóirat cím alatti észrevételeinkre Lippe ur azt jelentette ki, hogy nem tudta, hogy csak a tagsági díj befizetése után eszközölhető a felvétel. Cegléden történt interpellációja pedig nem történt rossz akarathól. Mi ezt jóakarólag tudomásul vesszük és az ügyet elintézetnek tekintjük, annál is inkább, miután Lippe ur most már igazán egyesületünk rendes tagjává lett. Szerkesztőség.

* „**Budapest a kiállítás alatt.**“ Ily című munkát küldött be hozzáunk a Dobrowsky és Franke fővárosi könyvkereskedő cég. A kiállítás alkalmából az ország minden részéből nagy számú közönség készül a fővárosba, a főváros megtekintése és a kiállítás tanulmányozása céljából. A Dobrowsky és Franke által az országos kiállítási bizottság támogatást mellett kiadott és Gelléri Mór által több jeles író közreműködése mellett, ügyesen szerkesztett e fővárosi kalauz minden látogatóra nézve nélkülözhetlen kézi könyvet képez, melyet előre megszerelve és figyelmesen átlapozgatva, mindeuki bizonyos tájékozottsággal mehet a fővárosba és a kiállításba. A mű a Baedeker-féle és a leíró könyvek előnyeit egyesíti magában amennyiben a legszükségesebb tájékozást nyújtja a fővárosba érkezőknek az utazásra, és az elszállásolásra nézve; közli a hordárok és bérkocsik tarifáit, a társaskocsik, a közuti vasut, a helyi hajók, a csavargózósók menetrendjét és szállítási díjait; kimeríti mindazt, a mit a pósta, fávirda, telefon, színházak, mulatóhelyek, vendéglők, sörházak, kávéházak, cukrászdák, fürdők, a sport, a tudományos és közintézetek, közhivatalok, a rendőrség a fővárosi és országos hatóságok, országos és közhasznú intézetek, egyletek stb. iránti tájékozás szempontjából tudni kell. Szóval kalauz és tájékoztató e könyv minden látogatónak bármily hivatalos vagy magánügyben akarjon a fővárosban eljárni, akár csak szórakozás kedvéért, akár komolyabb céllal megy Budapestre. Időfelosztási javaslatában továbbá tájékozást nyújt a főváros és a kiállítás megtekintésére szánt idő legcélszerűbb beosztására nézve. Körséta a fővárosban című fejezetében számos gyönyörű illusztráció kíséretében elvezet bennünket a mű a főváros minden nevezetes és megtekintésre méltó közintézetéhez és középületéhez, tömören és néhány vonással jellemzi a főváros legkiemelkedőbb alkotásait és látnivaló nevezetességeit; majd a főváros környékén a közelben és a távolban eszközölhető kirándulásoknak szenteli kiváló figyelmet, végre egy függelékben a kiállításról nemcsak a legszükségesebb tájékozást nyújtja, hanem igen praktikus javaslatot tesz a kiállítás miként való látogatására nézve is. A főváros nagyterjedelmű, nyolc színnyomatban diszesen kiállított, pontos térképét és a kiállításnak ugyanily kivitelű kisebb helyzetrajzát, a kiállítási épületek felsorolásával. A főváros térképének magyarázatául szolgál a főváros utcáit és tereit tartalmazó fejezet, melyből bárki a legkönnyebben tájékozhatja magát a főváros bármely pontjára kívánjon is menni. Mindez előnyök és gazdag tartalom és a diszes kiállítás dacára, a könyv ára csak hatvan krajcár, oly ár, melyet az abban lévő térképért is bátran lehet adni. A kiadók e gyakorlati szempontból is kitűnően szerkesztett és a hasonló céllal bíró könyvek között magasan kiemelkedő művecske kiadásával a tömeges szükségletre számítottak és bizonyára nem csalódtak számításukban, mert a „Budapest a kiállítás alatt“ című mű megszerzése által minden a fővárosba ránduló látogató időben és pénzben is jelentékeny megtakarításokat eszközölhet és legalább előre tudja mit, mikor, hol és és mikép lehet és kell megnézni. 65 krajcár előleges beküldése mellett. A kiadó cég (Budapest, egyetem-

utca 2.) a művet bérmentve küldi meg a megrendelőknek. A legmelegebben ajánljuk e mű előleges megszerzését a fővárosba ránduló közönségnek.

* **Walder Mór**, ceglédi kartársunk szép s művelt leányát **Reza k. a. t. Lippe József** h. böszörményi kartárs ur eljegyezte. Sok szerencsét kívánunk kartársainknak, nem különben egyesületünk alföldi fiókkörének is, melynek legutóbbi ülése révén e házasság létrejött.

— **Megrendelési Felhívás!** „A népiskola és az egészségügy“ című munkára. A munka, melyet megrendelésre ajánlani bátorkodom, azon fontos kérdéssel foglalkozik, mily viszonyban állanak egymáshoz az iskola és az egészségügy. Három részre oszlik. Az első szól: az iskola hatásáról az egészségre. A második az egészségtannak azon követelményeit sorolja fel, melyeket az iskolában fogantatosítani kellene. A harmadik e követelmények teljesítésének módjait, eszközeit tárgyalja. A munka épen most hagyta el a sajtót. Tíz 8-ad rétü ivre terjed. Ára 1 frt. Növendékpapoknak és tanítójelölteknek 80 kr. — Kapható szerzőnél, vagy bármely könyvkereskedésben. Esztergom (Viziváros) 1885. ápril 8. Kiváló tisztelettel Dr. Walter Gyula. — A könyvvalóságos hiányt pótol és a legközelebbi számban bővebben fogjuk megismertetni. Szerk.

Szerkesztői üzenetek

Neufeld Gusztáv Érsekújvár. A közp. választmány elnök távollétében nem tanácskozott az ismert ügyben; de néhány nap múlva egy újabb ülésben napirendre kerül.

HIRDETÉSEK.

Pályázat.

A pesti izr. hitközségnél az 1885/6. iskolaév elejével a főv. középtanodákba kiküldendő *vallástanár* állása töltendő be. Pályázóktól theologiai és paedagógiai szakképzettség kívántatik meg, ugyanint annak kimutatása, hogy a főiskolai tanulmányokat sikerrel végezték. Képesített középtanodai tanárok, kik egyszers ind a zsidó vallásos tudományban való jártasságot mutatnak ki, elsőbbséggel bírnak. Ez állással heti 20 kötetes tanítási óra mellett, 1000 frtnyi évi fizetés és a hitközség részéről megállapított 5—6 éves korpótlék van összekötve. — Pályázók, kik hajlandók, magukat esetleg próbaelőadásnak alávetni, életkorukat, vallás- erkölcsi magaviseletüket, képesítésüket és eddigi alkalmaztatásukat feltüntető bizonyítványokkal felszerelt folyamodványaikat sziveskedjenek f. évi június hó 15-éig ezen hitközség titkári hivatalánál benyújtani.

Budapesten, 1885i áprillis hó. **A pesti izr. hitközség előljárósága.**

Trieszti általános biztosító-társaság (Assicurazioni Generali) A 1831-ben alapított, nemcsak legrégebb, hanem egyszersmind a legnagyobb biztosító intézetekhez tartozó társaság 1884. évi, immár 53. évi zárszámadásait és mérlegét mutatja be.

Az összdij és illeték bevétel a most lefolyt évben, az összes biztosítási ágakban, kieltt 13,758,097 frt 20 krt a tőkék kamata fejében, pedig bevételeztetett 1,200,518 frt 65 krt.

Az 1884-ik évben 42,543 káresetben kifizetett kárösszeg 8,637,596 frt 13 kr, s így a Generali alapítása óta 558,581 kár esetben 178,423 338 frt 51 krnyi kártérítést adott.

Az 1,644,965 frt 25 krral kimutatott bő nyereségből első sorban is, az ez irányban igen óvatos társasági alapszabályok intézkedéseinek megfelelőleg, a 316,296 frt 9 krnyi értékpapírnyereség az ár folyam hullámzások fedezetére alakított tartalékhoz csatoltatott, mely ennek folytán

845, 574 frt 93 krra emelkedett; továbbá 300,000 frt az ingatlan tartalékhoz iratott, mely ez által 707,145 frt 65 krra gyarapodott.

Habár a jégbiztosítási ág csak 154,247 frt 35 krnyi nyereséget mutatott fel, még is kerek összegben 260,000 frt fordítatott jégbiztosítási tartalék alakítására, melynek az a rendeltetése, hogy ezen igen veszélyes biztosítási ágban a rosszabb évek, terhesebb veszteségei ellen némi fedezetet nyújtson.

A díjtartalék 1.100,200 frt 30 krral szaporodott, úgy hogy az 1884. évi december 31-én 20,175.592 frt 39 krnyi tekintélyes összeget ért el.

Az intézet összes biztosítéki alapjai, ezek szerint, a lefolyt évben 1,974,521 frt 94 krral gyarapodtak és kitesznek részvénytőkében is készpénztartalékokban 31,490,875 frt 83 krt, mely is, mint azt a közzétett vagyon kimutatás igazolja, teljesen jó értékekben van elhelyezve.

A tartaléktőkék ily huzás gyarapítása mellett is, az intézet abban a helyzetben van, hogy a 315 frttal befizetett részvények után 300 francot vagyis 120 frtot aranyban fizet osztalékkul.

Az intézet üzletének folytonos haladását és tartós fejlődését nagy mértékben elősegíti a már birt biztosítási átlag.

Az elemi biztosítási ágban jövő években esedékes díjkötelezvények 21,066,641 frt 33 krra mennek, az életbiztosítási ágban pedig 1884. évi december 31-én, 83,174, 458 frt 78 krnyi tőke volt biztosítva.

Az „Anker“ élet és járadékbiztosító társaság Bécsben (Magyarországi vezérügynökség Budapest Gizellatér 6. sz.) e hó 24-én tartá Zichy Ödön gr. elnöklete alatt 26-ik rendes évi közgyűlését, a melynél 420 részvény volt képviselve. Az 1884-ik évre vonatkozó jelentés a biztosítási állomány tetemes gyarapodását, s általában igen kedvező üzleti eredményeket konstata. Mint a jelentésből látjuk, a benyújtott ajánlatok összege 19.317,481 frtra ment, s ebből 15,463,467 frt új életbiztosítás lépett érvénybe, a tiszta szaporodás 5 millió 846,000 frt s az összes biztosítási állomány az 1884-ik év végén 139,264,818 frt tőke és 41,363 frt évjáradék biztosítás volt. A díjbevételek gyermek- és haláleseti biztosítások után 3 183,586 frtra rugtak, a mi a mult év ellenében 313,532 frt szaporodásnak felel meg. Halálozások után, évjáradékokért s lejárt gyermekbiztosításokért 4 222,801 frt fizettetett, ezen összegből lejárt gyermek-biztosításokra 3 493,446 frt esik. Ezen biztosítási módozat eredménye különösen kedvező volt, a mennyiben a befektetés a csoportbiztosításoknál $7\frac{1}{2}$ százalék kamatos kamatnak felel meg, s a minimális eredménnyel garantirozott biztosításoknál (E táblázat) a biztosított összegben felül a tőke 25 százalékos nyereségét eredményezte. Ép oly kedvező az eredmény a haláleseti biztosításoknál, ezen osztály külön mérlege 390,675 frt nyereséget tüntet ki a biztosítottak javára. Ebből a felekre az évi díj 25 százaléka esik 1885-ki osztalék gyanánt. A díjtartalékok, biztosítási alapok s a gyermekbiztosítások vagyona 30.654 ezer 989 frtot tesz. Az értékpapírok áringadozására külön tartalék szolgál, mely a saját értékpapír-készlet 17 százalékának felel meg. A 251,098 frtnyi üzletnyereségből, (a melyben az értékpapírok utáni nyereség nem foglaltatik ben) 55,000 frt tartalékba helyeztetett s osztalékkul részvényenkint 270 frt állapittatott meg. A közgyűlés az igazgatóságnak a biztosítottak és a vállalat érdekében kifejtett tevékenységeért köszönetet szavazott.

Nyom. GARAI MÓR, Budapest, Károly-körut, 3. Huszárhár.